

Innovationer

Det ofta först efteråt som man kan se utveckling, när man är mitt inne i den så märker man den inte. 1800-talet i Sverige var en period mycket hände oavsett landsbygd eller stad. Många av de nymodigheter som såg ljuset under den här perioden finns i vår vardag än idag.

Tänk om bönderna stjal rälsen!

Oron var stor när planerna dök upp att dra järnvägslinjer kors och tvärs genom Sverige. Det kunde ju aldrig gå bra... Tågens höga hastighet (mer än 15 km i timmen!) skulle kunna göra människor galna. Korna skulle nog skrämmas från vettet... Snö och vinter skulle göra järnvägen obrukbar (vilket några pendlare av idag kanske kan instämma i) om inte då bönderna hade hunnit stjäla rälsen innan dess...

Om inte annat, tyckte många, att tåget aldrig skulle kunna konkurrera med sjöfarten. Men för vårt län, utan havskontakt och större vattenleder, var järnvägen ett lyft. Den ritade också om kartan. För första gången togs inga hänsyn till gamla orter. De som låg fel fick vara utan järnväg. I stället byggdes nya orter där järnvägen behövde dem. Typiska stationssamhällen här i länet är till exempel Hallsberg, Laxå, Frövi och Vretstorp. För gamla orter som Kumla innebar det att centrum flyttades från kyrkbyn till stationen. Resan gick oerhört snabbt jämfört med tidigare – på Västra stambanan kunde resenären ta sig från Stockholm till Göteborg på 14 timmar, inklusive matraster. Med ångbåt tog samma resa tre dagar, med häst och vagn på landsvägen tog det 5-6 dagar.

Järnvägen förde också med sig en revolution för industrin och näringslivet. Järnet i Bergslagen kunde förut bara köras ut med släde på vintern. Med järnväg kunde man exportera och producera sitt järn året runt. Några bergsmän i Nora var de första som såg möjligheten. De byggde en linje från Nora till Ervalla, som anslöt till linjen Ervalla – Örebro. Båda togs i drift den 5 mars 1856. Sveriges första järnväg och den nya tiden var här.

Möjliga arbetstema:

- Ta reda på fakta om en järnvägsort
- Hur förändrades resandet i Sverige? Var det billigt att åka tåg?
- Många var rädda för järnvägen i början. Hur är det med uppfinningar och nyheter idag? Finns det en omotiverad rädsla för det som är nytt även idag?
- Ta reda på hur tågen har utvecklats från 1800-talet och till idag

Läs om de innovationer som finns med i boken sidorna 66 och 67

- Välj något av de exempel som finns redovisade och ta reda på hur de har förändrats fram till idag.
- Ta reda på mer om Karlslund och historien bakom el, gasljus och andra innovationer som kom tidigt till gården.
- Välj din favorituppfinning och berätta mer om den.
- Skapa en egen uppfinning och berätta hur den påverkar framtiden.

Läs mera:

Annette Rosengren (1979) : När resan var ett äventyr
Kolsvart, eldrött – en bok om Bergslagen (2006) : BJC/Skillnad